формування екологічної політики та захисту природних ресурсів. Україні доцільно розвивати громадську участь в ухваленні екологічно значущих рішень, посилювати контроль за дотриманням природоохоронного законодавства та забезпечувати відповідальне використання природних ресурсів. Важливими напрямами також є застосування фінансових стимулів, податкових пільг і штрафів за порушення екологічного законодавства. Крім того, необхідно активніше залучати громадські організації до розв'язання екологічних проблем і здійснення громадського контролю. Реалізація цих заходів сприятиме ефективнішому захисту довкілля та забезпеченню екологічних прав громадян України.

**СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**


1. A Guide to Environmental Administration in Germany. Dessau-Roßlau: German Environment Agency, 2019. URL: https://www.umweltbundesamt.de/en/publikationen/a-guide-to-environmental-administration-in-german
2. Norwegian Environment Agency. Klimasats support scheme. URL:https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/klima/for-myndigheter/kutte-utslipp-av-klimagasser/klimasats/
3. Bulgaria. Environmental Protection Act. Ministry of Environment and Water. URL:https://www.moew.government.bg/en/environmental-protection-act-7628/
4. The Finnish Association for Nature Conservation. Official website. URL:https://www.sll.fi/en/

Бровко Н. І. Проблемні питання реалізації права на екологічну інформацію. Основні права людини і громадянина в умовах глобалізації: матеріали Всеукраїнського науково-практичного круглого столу (м. Київ, 23 листопада 2022 р.). Київ: Київський національний університет технологій та дизайну, 2022. С. 12–16. URL:https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/20597



**УДК 342.7:355.01**



**ЯЦЕНКО М. В.,** здобувачка вищої освіти
Науковий керівник – **БРОВКО Н.І.,** д-р юрид. наук
*Білоцерківський національний аграрний університет*


## ОБМЕЖЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: СПІВВІДНОШЕННЯ ПУБЛІЧНОГО ТА ПРИВАТНОГО ІНТЕРЕСУ


У тезі досліджується питання обмеження конституційних прав і свобод людини в умовах воєнного стану в Україні. Розглядається співвідношення публічного та приватного інтересу, правові підстави та межі обмеження прав, а також конституційні гарантії їх захисту. Особлива увага приділяється необхідності дотримання принципів законності та пропорційності під час застосування обмежувальних заходів.



**Ключові слова:** конституційні права, права людини, воєнний стан, публічний інтерес, приватний інтерес, обмеження прав, конституційні гарантії, національна безпека.


Конституційні права і свободи людини є однією з основ демократичної та правової держави. Конституція України закріплює широкий перелік прав і свобод та встановлює обов'язок держави їх забезпечувати і захищати. Водночас існують обставини, за яких для захисту держави та суспільства виникає необхідність тимчасового обмеження окремих прав людини. Особливо актуальним це питання стало в умовах воєнного стану в Україні. Збройна агресія проти України зумовила необхідність застосування спеціальних правових заходів, спрямованих на забезпечення оборони держави, національної безпеки, громадського порядку та захисту життя населення. У таких умовах виникає необхідність знайти баланс між публічним інтересом держави та суспільства і приватним інтересом конкретної людини.

Основні положення щодо прав і свобод людини закріплені в розділі ІІ Конституції України. Відповідно до статті 3 Конституції України, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

Водночас Конституція передбачає можливість тимчасового обмеження окремих прав в особливих умовах. Згідно зі статтею 64 Конституції України, в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень.

Важливо зазначити, що введення воєнного стану не означає припинення дії Конституції або повного скасування прав людини. Обмеження можуть стосуватися лише тих прав, щодо

яких Конституція допускає таку можливість. При цьому вони повинні мати правову основу та застосовуватися відповідно до встановленої процедури.

Правовий режим воєнного стану визначається Конституцією України та Законом України «Про правовий режим воєнного стану». Цей режим передбачає надання органам державної влади додаткових повноважень для забезпечення оборони України, захисту населення та державної безпеки.

Важливим аспектом обмеження конституційних прав є співвідношення публічного та приватного інтересу. Приватний інтерес пов'язаний із потребами, правами та свободами конкретної людини. До нього можна віднести право на свободу пересування, приватність, володіння майном, участь у громадському житті та інші особисті права.

Публічний інтерес пов'язаний із забезпеченням потреб суспільства та держави. В умовах воєнного стану особливого значення набувають національна безпека, оборона держави, територіальна цілісність, громадський порядок, захист життя і здоров'я населення.

Під час воєнного стану між цими інтересами можуть виникати суперечності. Наприклад, обмеження свободи пересування може бути необхідним для забезпечення безпеки населення. Також можуть встановлюватися комендантська година, особливий режим в'їзду та виїзду з окремих територій, обмеження щодо проведення масових заходів.

Однак публічний інтерес не може бути підставою для необмеженого втручання держави у права людини. Навіть в умовах війни держава повинна діяти в межах Конституції та законів України.

Конституція України встановлює перелік прав, які не можуть бути обмежені навіть під час воєнного або надзвичайного стану. Відповідно до статті 64 Конституції України, до них належать, зокрема, право на рівність перед законом, право на життя, право на повагу до гідності, право на свободу та особисту недоторканність, право на судовий захист та інші права, визначені Конституцією. Це свідчить про існування певного рівня конституційних гарантій, який повинен зберігатися навіть за складних умов.

Водночас окремі права можуть бути тимчасово обмежені. Наприклад, може обмежуватися свобода пересування, право на проведення мирних зібрань, доступ до окремих територій та деякі інші права. Важливим є те, що обмеження повинні відповідати принципам законності та пропорційності. Тобто вони повинні бути передбачені законом, мати легітимну мету та бути необхідними для її досягнення. Держава повинна застосовувати такі заходи, які є достатніми для забезпечення безпеки, але не створюють необґрунтованого втручання у права людини.

Одним із прикладів співвідношення приватного та публічного інтересу є право власності. Стаття 41 Конституції України гарантує право кожного володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю. Водночас Конституція допускає можливість примусового відчуження об'єктів права приватної власності з мотивів суспільної необхідності та на підставі і в порядку, встановлених законом.

В умовах воєнного стану така можливість набуває особливого значення. Майно може бути необхідним для забезпечення потреб оборони та функціонування держави. Проте при цьому повинні дотримуватися встановлені законодавством гарантії власника, зокрема щодо відшкодування вартості примусово відчуженого майна у передбачених законом випадках.

Таким чином, навіть коли публічний інтерес потребує обмеження права приватної власності, приватний інтерес особи не повинен повністю ігноруватися.

Важливою гарантією прав людини залишається можливість судового захисту. Особа має право оскаржувати рішення, дії чи бездіяльність органів державної влади та посадових осіб у встановленому законом порядку.

Судовий контроль є важливим механізмом забезпечення законності, особливо в умовах воєнного стану, коли органи державної влади отримують додаткові повноваження.

Суд може перевіряти, чи мав державний орган законні підстави для застосування певного обмеження, чи діяв він у межах своїх повноважень та чи відповідало застосоване обмеження вимогам законодавства.

Тому воєнний стан не усуває принцип верховенства права. Навпаки, необхідність забезпечення прав людини в таких умовах набуває особливого значення.

Отже, обмеження конституційних прав і свобод в умовах воєнного стану є необхідним правовим механізмом для забезпечення оборони держави, національної безпеки та захисту населення. Водночас такі обмеження повинні мати чітку правову основу та відповідати Конституції України.

Співвідношення публічного та приватного інтересу в умовах воєнного стану полягає у необхідності забезпечити баланс між потребами держави та правами конкретної людини. Публічний інтерес може вимагати тимчасового обмеження окремих прав, однак це не означає можливості необмеженого втручання держави у приватну сферу.

Особливе значення мають принципи законності та пропорційності. Обмеження прав повинні бути необхідними, обґрунтованими та встановленими відповідно до законодавства. При цьому існує перелік конституційних прав, які не можуть бути обмежені навіть під час воєнного стану.

Таким чином, головним завданням держави в умовах воєнного стану є забезпечення національної безпеки із одночасним дотриманням основоположних прав і свобод людини. Саме дотримання такого балансу є важливою ознакою демократичної та правової держави.

**СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**

1. Конституційні права і свободи людини і громадянина. Межі та обмеження втручання. Конституційний Суд України. URL:https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/412-mezhi-ta-obmezhennya-vtruchannya

2. Конституційні права і свободи людини і громадянина. Право на доступ до інформації. Конституційний Суд України. URL:https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/4393-pravo-na-dostup-do-informaciyi

3. Конституція України. Розділ ІІ. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина. URL:https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-ii

4. Конституція України. Стаття 64. URL:https://constitution.in.ua/articles/64/

5. Обмеження права власності в суспільних інтересах. Юридичний вісник. 2018. № 4. URL:https://yurvisnyk.in.ua/v4_2018/17.pdf

6. Розмежування приватного та публічного права. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. URL:https://law.chnu.edu.ua/rozmezhuvannia-pryvatnoho-ta-publichnoho-prava/

7. Воєнний стан в Україні: які обмеження діють, до якої дати та що дозволяє закон. Судово-юридична газета. URL:https://sud.ua/uk/news/ukraine/372770-voiennyi-stan-v-ukraini-iaki-obmezhennia-diiut-do-iakoi-daty-ta-shcho-dozvoliaie-zakon

**УДК 340.12**

**ЯЦЕНКО О.О.,** здобувач вищої освіти
Науковий керівник – **БРОВКО Н.І.,** д-р юрид. наук
*Білоцерківський національний аграрний університет*

## ПРАВО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ НА ПРИРОДНІ РЕСУРСИ: КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

У статті досліджується конституційно-правова природа права Українського народу на природні ресурси. Проаналізовано положення Конституції України та природоресурсного законодавства, які визначають правовий статус землі, надр, вод, атмосферного повітря та інших природних ресурсів. Розкрито особливості здійснення права власності Українського народу органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Особливу увагу приділено співвідношенню права власності на природні ресурси, права природокористування та конституційного права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля.

**Ключові слова:** Український народ, природні ресурси, право власності, Конституція України, природокористування, екологічна безпека, охорона довкілля.

Природні ресурси є важливою складовою національного багатства України, основою економічного розвитку держави та необхідною умовою забезпечення життєдіяльності суспільства. Земля, надра, води, ліси, атмосферне повітря та інші природні ресурси мають не лише економічне, а й екологічне та соціальне значення. Тому питання їх правового статусу посідає важливе місце в системі конституційно-правового регулювання.